

СЕКЦІЯ 6
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ
ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛИ

ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІНТЕГРАЦІЇ У ПРОЦЕСІ
ОСУЧАСНЕННЯ ОСВІТИ

Косянчук С. В.

Інститут педагогіки НАПН України

E-mail: 358svk@bigmir.net

Європейський досвід реалізації інтегрованої освіти багатогранний, охоплює широкий спектр діяльності закладів дошкільної, шкільної, позашкільної, вищої та подальшої освіти, цінний і водночас суперечливий. Перспективи ж використання зарубіжного досвіду в новій українській школі мають бути націєтвердними, дидактично обґрунтованими і затребуваними безпосередніми й опосередкованими суб'єктами освітнього процесу. Інтеграція в освітній галузі – не лише наближення змісту освіти, технологій його реалізації до потреб, запитів, пізнавальних інтересів, освітніх установок, індивідуальних особливостей здобувачів освіти. Це також оптимізація шляхів формування стійких і самоусвідомлюваних орієнтацій особистості на обраний тип майбутньої професійної діяльності і спонукання до соціальної активності за участі у цих процесах інститутів держави, сім'ї і суспільства. *Г. Васьківська* зазначає, що «унікальність феномена людини як об'єкта наукового дослідження криється в єдності законів розвитку природи і суспільства, тож потреба в синтезі знань, що накопичуються в різних науках, є актуальною» [1, с. 7]. Отже, маємо розв'язувати не тільки наукові проблеми синтезу знань, їх інтеграції, а й розглядати індивідуальну аксіологічність людини, її психосутнісний і соціомотиваційний феномен у тісному взаємозв'язку.

Аналізуючи наукові праці зарубіжних колег, передусім звертаємо увагу на потенційні дидактично-інтеграційні характеристики вивченого ними досвіду в галузі освіти своїх країн. Зі свого боку, маємо на меті зрозуміти можливості й перспективи використання його у процесі реформування української школи. Розглядаючи в ретроспективі інтегроване вивчення в Чехії, *Е. Hejnová* зосереджує увагу на основних причинах несприятливого стану інтегрованої освіти і проблемах, пов'язаних з пошуком нової освітньої парадигми. Водночас дослідниця доходить певних висновків, зміст яких ми викладаємо так:

– наукові дисципліни, що швидко розвиваються і мають широкі міждисциплінарні зв'язки, стають на заваді процесу вдосконалення змісту і методів наукової освіти, а полідисциплінарний характер освіти вимагає інтеграції знань і підходів до їх опанування;

– інтегроване навчання можна розуміти як сукупність інтегрованих тем з окремих навчальних предметів, а уніфікувати зміст різних навчальних об'єктів доцільно в окремому шкільному предметі;

– процес реалізації різних типів навчальних проектів поєднує знання з кількох предметів з практичною (дослідницькою) діяльністю здобувачів освіти, а от найважливішим чинником стають інтегровані дні, коли вся школа реалізує одну загальну тему;

– інтегроване навчання, маючи інноваційний потенціал, підвищує рівень знань і збільшує інтерес до наукових предметів, утім, інтегроване навчання має ґрунтуватись не на окремих галузях освіти і викладанні предметів, а на основі так званого інтегрованого навчального плану [5].

Чеська дослідниця *Е. Hejnová* зазначає, що «інтерпретація або розв'язання предметно-навчальних проблем за різними аспектами окремих предметів може відбуватися через створення нового навчального предмета <...> У цьому разі необхідно розв'язати основне питання, що і як вибрати зі змісту предметів традиційного навчання і як визначити сферу, структуру та

концепцію нового предмета. Такий підхід дає змогу учням створювати послідовну картину зовнішнього світу, усуваючи фрагментацію знань» [Там само, с. 79].

Про інтегроване навчання йдеться у франкомовному ресурсі, де зазначено, що «упродовж понад півстоліття, дослідники та викладачі інтеграцію навчального плану розглядають як спосіб задоволення численних вимог ХХІ століття, аби навчання стало пріоритетним для учнів і більш керованим та приємним» [6]. Основні думки цієї публікації:

– рамкові програми припускають, що для ефективної інтеграції навчального плану зосереджуватися слід на навичках учнів і основних концепціях, які зміцнюють навчання і ведуть до успіхів у всіх галузях;

– концентрувати увагу необхідно на зворотному плануванні (тобто, йти від потреб та інтересів здобувачів освіти);

– об'єднуючи предмети, не втрачайте взаємозв'язки між поняттями.

Хоч інтегрувати навчальні програми складно й відповідально, проте це «дає змогу краще навчатися, якщо це стратегічно узгоджується, надає можливість висувати нові ідеї, розвивати мислення, екстраполювати знання та вміння за одним предметом до іншого. Завдяки завданням, які інтегрують науку, освітні технології, соціальні дослідження, очікування здобувачів освіти розвивають їхні знання, концептуальне мислення й аналітичні здібності» [Там само]. Інтегративне планування ефективне тоді, коли «стратегічно передбачатиметься вироблення у здобувача освіти усвідомленої необхідності розуміти й опановувати зміст, предметну термінологію, словникові ресурси й тексти, з якими вони стикаються і в навчанні, і в житті» [Там само]. Відповіді навіть на вузьке коло конкретних дидактичних запитань, зазначається в ресурсі, спроможні підказати шляхи інтеграції у закладах загальної середньої освіти: «Як інтеграція конкретних тем сприятиме навчанню?», «Які ресурси доступні здобувачам освіти?», «Як учні/студенти продемонструють те, чого вони навчилися?», «Якими будуть найдодільніші інструменти та стратегії оцінювання, щоб залучати до міркувань?», «Які ресурси допоможуть учителям у плануванні та навчанні?» [Там само].

Інтеграція педагогічних технологій може бути основним ресурсом осучаснення освітнього процесу, адже, як зазначає польський дослідник *W. Basak*, «в епоху комп'ютерних наук, комп'ютерів, Інтернету, доступу до повної інформації школа перестає бути основним джерелом знань, а вчитель – енциклопедією. Основне завдання освіти – підготувати кожну людину до творчої участі в ІТ-цивілізації, а також до її вдосконалювання й розвитку. За переходу до інформаційної цивілізації шукають нові форми освіти <...> увага приділяється: життю і потребам людини в умовах, що змінюються; інформаційній цивілізації; суб'єктивності й незалежності, розумінню світу й гуманістичних цінностей його розвитку; здатності вчитися й переборювати проблеми [3, с. 231]. І далі: «освіта в сучасній школі має бути сучасною та ефективною, що розуміється як освіта для розвитку. Це можливо завдяки грамотному плануванню педагогічної діяльності вчителів, які повинні прагнути до правильної реалізації дидактичного й освітнього процесу. Щоб досягати прогнозованих результатів навчання, необхідно вибирати відповідні стратегії й методи [Там само, с. 232]. Як вважає *M. Cackowska*, «сучасне навчання має бути спрямоване на стимулювання, активізацію та розвиток пізнавальної діяльності учнів в освітньому процесі – навчання, розвиток їхнього творчого підходу й заохочення їх до проведення різних творчих заходів, ознайомлення із соціально бажаною системою цінностей і формування переконань про необхідність дотримуватись їх у своїй поведінці, заохочення дітей для спілкування в групах однолітків, формування тривалих мотивів і готовності здобувати освіту» [4].

Однак, слід пам'ятати, що «ціннісні орієнтації старшокласника, сформовані на основі психологічних механізмів, підпадають під процеси розгортання освітнього середовища, де навчальна діяльність, здебільшого виступаючи основною спонукою розвитку особистості, не завжди впливає позитивно» [2, с. 69].

Резюмуючи презентований огляд публікацій, висловимо думку про те, що який би досвід інтеграції в галузі освіти ми не

переймали, у пошані мають залишитися здобутки українських педагогічних працівників. Але не як здобутки-ікони, а як здобутки-джерела поступу в освіті.

Література

1. Васьківська Г. О. Людинознавство. Для учнів 10–11-х класів загальноосвітніх навчальних закладів : навч. посіб. / Г. О. Васьківська. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – 256 с.

2. Косянчук С. Аксіологічний підхід до формування змісту профільного навчання як актуальна проблема модернізації змісту освіти / Сергій Косянчук // Дидактика: теорія і практика : зб. наук. праць / [за наук ред. д-ра пед. наук Г. О. Васьківської]. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – С. 67–71.

3. Basak W. Nauczanie zintegrowane w opiniach nauczycieli [w Internecie] / Waldemar Basak // Pedagogika Rodziny. – 2013. – №3/1. – S. 231–246, pobrano: http://bazhum.muzhp.pl/media//files/Pedagogika_Rodziny/Pedagogika_Rodziny-r2013-t3-n1/Pedagogika_Rodziny-r2013-t3-n1-s231-246/Pedagogika_Rodziny-r2013-t3-n1-s231-246.pdf

4. Cackowska M. Integralny system nauczania początkowego, Wydawnictwo Pedagogiczne ZNP, Kielce. – 1992, s. 7. Cytowane z (s. 234): Basak W. Nauczanie zintegrowane w opiniach nauczycieli [w Internecie] / Waldemar Basak // Pedagogika Rodziny. – 2013. – №3/1. – S. 231–246, pobrano: http://bazhum.muzhp.pl/media//files/Pedagogika_Rodziny/Pedagogika_Rodziny-r2013-t3-n1/Pedagogika_Rodziny-r2013-t3-n1-s231-246/Pedagogika_Rodziny-r2013-t3-n1-s231-246.pdf

5. Hejnová E. Integrovaná výuka přírodovědných předmětů na základních školách v českých zemích – minulost a současnost [on-line] / Eva Hejnová // Scientia in educatione. – 2011. – № 2(2). – S. 77–90. – Posledni revize 11.04.2018. Dostupné z: <http://www.scied.cz/index.php/scied/article/download/24/23>

6. L'apprentissage intégré dans la salle de classe. – Extrait de: http://www.edu.gov.on.ca/fre/literacynumeracy/inspire/research/CBS_integrated_learning_French.pdf